जम्बूशहरकेविद्याविलासनामकमुद्रायंत्रालय-
में श्रीपंडितशंकरनाथजीके अधिकारसेंदक्ष-
स्मृतिमुद्रितभई पंडितनानकचंद्रजीनेंशोधी-

द० ॐ श्रीगणेशायनमः सर्वशास्त्रार्थतत्त्वज्ञःसर्ववेदविदांवरः पारगःसर्वविद्यानांदक्षोना
१ मप्रजापतिः १ उत्पत्तिःप्रलयश्चैवस्थितिःसंहारएवच आत्माचात्मनितिष्ठेतआत्माब्रह्म
ण्यवस्थितः २ ब्रह्मचारीगृहस्थश्चवानप्रस्थोयतिस्तथा एतेषांतुहितार्थायदक्षःशा
स्त्रमकल्पयत् ३ जातमात्रःशिशुस्तावद्यावदष्टौसमावयः सहिगर्भसमोज्ञेयोव्यक्ति
मात्रप्रदर्शितः ४ भक्ष्याभक्ष्येतथापेयेवाच्यावाच्येऋतानृते अस्मिन्वालेनदोषःस्या
त्सयावन्नोपनीयते ५ उपनीतेतुदोषोस्तिक्रियमाणैर्विगर्हितैः अप्राप्तव्यवहारोसौ
वालःषोडशवार्षिकः ६ स्वीकरोतियदावेदंचरेद्वेदव्रतानिच ब्रह्मचारीभवेत्तावदूर्ध्वस्ना
तोभवेद्गृही ७ द्विविधोब्रह्मचारीस्यादाद्योह्युपकुर्वाणकः द्वितीयोनैष्ठिकश्चैवतस्मिन्ने
वव्रतेस्थितः ८ योगृहाश्रममास्थायब्रह्मचारीभवेत्पुनः नयतिर्नवनस्थश्चसर्वाश्र
मवर्जितः ९ अनाश्रमीनतिष्ठेतदिनमेकमपिद्विजः आश्रमेनविनातिष्ठन्प्रायश्चित्तीय स्मृ०
तेहिसः १० जपेहोमेतथादानेस्वाध्यायेचरतःसदा नासौफलमवाप्नोतिकुर्वाणोप्याश्र १
माद्दते ११ त्रयाणामानुलोम्यंयहिप्रातिलोम्यंनविद्यते प्रातिलोम्येनयोयातिनतस्मात्पा

पकृत्तमः १२ मेखलाजिनदंडैश्चब्रह्मचारीतिलक्ष्यते गृहस्थोदानवेदाद्यैर्नखविलोमैर्व
नाश्रमी १३ त्रिदंडेनयतिश्चैवलक्षणानिपृथक्पृथक् यस्यैतल्लक्षणंनास्तिप्रा
यश्चित्तीवनाश्रमी ॥ १४ ॥ उक्तकर्मक्रमोनोक्तोनकालऋषिभिःस्मृतः द्विजानां
चहितार्थायदक्षस्तुस्वयमब्रवीत् १५ इतिदाक्षेधर्मशास्त्रेप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ प्रातरु
त्थायकर्त्तव्यंयद्द्विजेनदिनेदिने तत्सर्वंसंप्रवक्ष्यामिद्विजानामुपकारकम् उदयास्तमितं
यावन्नविप्रःक्षणिकोभवेत् नित्यनैमित्तिकैर्युक्तःकाम्यैश्चान्यैरगर्हितैः २संध्याद्यंवैश्वदेवां
तंस्वकंकर्मसमाचरेत् स्वकंकर्मपरित्यज्ययदन्यत्कुरुतेद्विजः ३ अज्ञानादथवालोभात्स
तेनपतितोभवेत् दिवसस्याद्यभागेतुकर्मतस्योपदिश्यते ४ द्वितीयेचतृतीयेचचतुर्थेपंच
मेतथा षष्ठेचसप्तमेचैवअष्टमेचपृथक्पृथक् ५ विभागेष्वेषुयत्कर्मतत्प्रवक्ष्याम्यशेषतः
उषःकालेचसंप्राप्तेशौचंकृत्वायथार्थवत् ६ ततःस्नानंप्रकुर्वीतदंतधावनपूर्वकम् अ
त्यंतमलिनःकायोनवच्छिद्रसमन्वितः ७ स्रवत्येवदिवारात्रौप्रातःस्नानंविशोधनम्
क्लिद्यंतिहिप्रसुप्तस्यइंद्रियाणिस्रवंतिच ८ अंगानिसमतांयांतिउत्तमान्यधमानिच

द० नानास्वेदसमाकीर्णः शयनादुत्थितः पुमान् ९ अस्नात्वानाचरेत्किंचिज्जपहोमादिकं
२ द्विजः प्रातरुत्थाययोविप्रः प्रातःस्नायीभवेत्सदा १० सप्तजन्मकृतंपापंत्रिभिर्वर्षैर्व्य
पोहति उषस्युषसियत्स्नानंसंध्यायामुदितेरवौ ११ प्राजापत्येनततुल्यंमहापातकना
शनम् प्रातःस्नानंप्रशंसंतिदृष्टादृष्टकरंहितत् १२ सर्वमर्हतिपूतात्माप्रातःस्नायीजपादि
कम् गुणादशस्नानपरस्यसाधोरूपंचपुष्टिश्चबलंचतेजः १३ आरोग्यमायुश्चमनोनिरो
धोदुःस्वप्नघातश्चतपश्चमेधा स्नानादनंतरंतावदुपस्पर्शनमुच्यते १४ अनेनतुविधानेन
स्वाचांतःशुचितामियात् प्रक्षाल्यहस्तौपादौचत्रिःपिवेदंवुवीक्षितम् ॥ १५ ॥ अंगुष्ट
स्यचमूलेनद्विःप्रमृज्यात्ततोमुखम् संहत्यातिसृभिःपूर्वमास्यमेवमुपस्पृशेत् ॥ १६ ॥ त
तःपादौसमभ्युक्ष्यअंगानिसमुपस्पृशेत् अंगुष्टेनप्रदेशिन्याघ्राणंपश्चादुपस्पृशेत् १७
अंगुष्टानामिकाभ्यांचचक्षुःश्रोत्रेपुनःपुनः कनिष्टांगुष्टयोर्नाभिंहृदयंतुतलेनवै ॥ १८ ॥ स्मृ०
सर्वाभिश्चशिरःपश्चाद्बाहूचाग्रेणसंस्पृशेत् संध्यायांचप्रभातेचमध्यान्हेचततःपुनः १९ २
हृद्गाभिःपूयतेविप्रःकंठगाभिश्चभूमिपः वैश्यःप्राशितमात्राभिर्जिह्वागाभिःस्त्रियांद्विजाः

॥ २० ॥ संध्यांनोपासतेयस्तुब्राह्मणोहिविशेषतः सजीवन्नेवशूद्रःस्यान्मृतःश्वाचैव
जायते ॥ २१ ॥ संध्याहीनोशुचिर्नित्यमनर्हःसर्वकर्मसु यदन्यत्कुरुतेकर्मनतस्यफल
भाग्भवेत् ॥ २२ ॥ संध्याकर्मावसानेतुस्वयंहोमोविधीयते स्वयंहोमेफलंयत्तुतदन्येननन
जायते ॥ २३ ॥ ऋत्विक्पुत्रोगुरुर्भ्राताभागिनेयोथविट्पतिः एभिरेवहुतंयत्तुतद्धुतं
स्वयमेवतु ॥ २४ ॥ देवकार्यंततःकृत्वागुरुमंगलमीक्षणम् देवकार्यस्यसर्वस्यपूर्वान्ह
स्तुविधीयते ॥ २५ ॥ देवकार्याणिपूर्वान्हेमनुष्याणांतुमध्यमे पितॄणामपरा
न्हेतुकार्याण्येतानियत्नतः २६ पौर्वान्हिकंतुयत्कर्मतद्यदासायमाचरेत् नत
स्यफलमाप्नोतिवंध्यास्त्रीमैथुनंयथा ॥ २७ ॥ दिवसस्याद्यभागेतुसर्वमेतद्वि
धीयते द्वितीयेचैवभागेतुवेदाभ्यासोविधीयते ॥ २८ ॥ वेदाभ्यासोहिवि
प्राणांपरमंतपउच्यते ब्रह्मयज्ञःसविज्ञेयःषडंगसहितस्तुयः २९ वेदस्वीकरणंपूर्वंवि
चारोभ्यसनंजपः प्रदानंचैवशिष्येभ्योवेदाभ्यासोहिपंचधा ३० समित्पुष्पकुशादी
नांद्वितीयेसमुदाहृतः तृतीयेचैवभागेतुपोष्यवर्गार्थसाधनम् ३१ मातापितागुरुर्भार्या

द० प्रजादीनःसमाश्रितः अभ्यागतोतिथिश्चाग्निःपोष्यवर्गउदाहृतः ३२ ज्ञातिबंधुजनक्षी
३ णास्तथानाथाःसमाश्रिताः अन्योपिधनयुक्तस्यपोष्यवर्गउदाहृतः ३३ सार्वभौतिक
मन्नाद्यंकर्तव्यंतुविशेषतः ज्ञानविद्भ्यःप्रदातव्यमन्यथानरकंव्रजेत् ३४ भरणंपोष्यवर्ग
स्यप्रशस्तंस्वर्गसाधनम् नरकःपीडनेतस्यतस्माद्यत्नेनतंभरेत् ३५ सजीवतियएवैको
बहुभिश्चोपजीव्यते जीवंतोमृतकास्त्वन्येपुरुषाःस्वोदरंभराः ३६ बह्वर्थंजीव्यतेकैश्चि
त्कुटुंबार्थंतथापरैः आत्मार्थेन्येनशक्नोतिस्वोदरेणापिदुःखितः ३७ दीनानाथविशिष्टे
भ्योदातव्यंभूतिमिच्छता अदत्तदानाजायंतेपरभाग्योपजीविनः ३८ यद्ददासिविशिष्टे
भ्योयज्जुहोषिदिनेदिने तत्तुवित्तमहंमन्येशेषंकस्यापिरक्षसि ३९ चतुर्थेतुतथाकालेस्ना
नार्थंमृदमाहरेत् तिलपुष्पकुशादीनिस्नानंचाकृत्रिमेजले ४० नित्यंनैमित्तिकंकाम्यंत्रि
विधंस्नानमुच्यते तेषांमध्येतुयन्नित्यंतत्पुनर्भिद्यतेत्रिधा ४१ मलापकर्षणंपश्चान्मंत्र स्मृ०
वत्तुजलेस्मृतम् संध्यास्नानमुभाभ्यांतुस्नानभेदाःप्रकीर्तिताः ४२ मार्जनंजलमध्येतुप्रा २
णायामोयतस्ततः उपस्थानंततःपश्चाद्गायत्रीजपउच्यते ४३ सवितादेवतायस्यामुखम

ग्निः त्रिपात्स्थिता विश्वामित्रऋषिच्छंदोगायत्रीसाविशिष्यते ४४ पंचमेतुतथाभागेसं
विभागोयथार्थतः पितृदेवमनुष्याणांकीटानांचोपदिश्यते ४५ देवैश्चैवमनुष्यैश्चातिर्यग्भि
श्चोपजीव्यते गृहस्थःप्रत्यहंयस्मात्तस्माच्छ्रेष्ठाश्रमोगृही ४६ त्रयाणामाश्रमाणांतुगृह
स्थोयोनिरुच्यते सीदमानेनतेनैवसीदंतीहितरेत्रयः ४७ मूलत्राणेभवेत्स्कंधः स्कंधाच्छा
खातिपल्लवाः मूलेनैवविनष्टेनसर्वमेतद्विनश्यति ४८ तस्मात्सर्वप्रयत्नेनरक्षणीयोगृहा
श्रमी राज्ञाचान्यैस्त्रिभिःपूज्योमाननीयश्चसर्वदा ४९ गृहस्थोपिक्रियायुक्तोगृहेणन
गृहीभवेत् नचैवपुत्रदारेणस्वकर्मपरिवर्जितः ५० अहुत्वाचतथाजप्त्वाअदत्त्वायेचभुंजते
देवादीनामृणीभूत्वादारिद्रश्चभवेन्नरः ५१ एकेहिभुंजतेह्यन्नमपरोन्नेनभुज्यते नभुज्यते
सएवैकोयोभुंक्तेतुसमांशकम् ५२ विभागशीलतायस्यक्षमायुक्तोदयालुकः देवतातिथि
भक्तश्चगृहस्थःसतुधार्मिकः ५३ दयालज्जाक्षमाश्रद्धाप्रज्ञात्यागःकृतज्ञता गुणायस्यभ
वंत्येतेगृहस्थोमुख्यएवच ५४ संविभागंततःकृत्वागृहस्थःशेषभुग्भवेत् भुक्त्वातुसुखमा
स्थायतदन्नंपरिणामयेत् ५५ इतिहासपुराणाद्यैःषष्ठंवासप्तमंनयेत् अष्टमेलोकयात्रातु

द० वहिःसंध्याततःपुनः५६होमभोजनकृत्यंचयच्चान्यद्गृहकृत्यकम् कृत्वाचैवततः पश्चात्स्वा
४ ध्यायंकिंचिदाचरेत् ५७ प्रदोषपश्चिमौयामौवेदाभ्यासेनतौनयेत् यामद्वयंशयान
स्तुब्रह्मभूयायकल्पते ५८ नैमित्तिकानिकर्माणिनिपतंतियथायथा तथातथातुकार्याणि
नकालस्तुविधीयते ५९अस्मिन्नेवप्रयुंजानोह्यस्मिन्नेवप्रलीयते तस्मात्सर्वप्रयत्नेनस्वा
ध्यायंचसमभ्यसेत् ६० सर्वत्रमध्यमौयामौहुतशेषंहविश्चयत् भुंजानश्चशयानश्चब्राह्म
णोनावसीदति ॥ ६१ ॥ इतिदाक्षेधर्मशास्त्रेद्वितीयोऽध्यायः २ सुधानवगृहस्थ
स्यईषद्दानानिवैनव नवकर्माणिचतथाविकर्माणिनवैवतु १ प्रच्छन्नानिनवान्यानिप्रका
श्यानिपुनर्नव सफलानिनवान्यानिनिष्फलानितथानव २ अदेयानिनवान्यानिवस्तु
जातानिसर्वदा नवकानवानिर्दिष्टागृहस्थोन्नतिकारकाः ३ सुधावस्तूनिवक्ष्यामिविशिष्टे
गृहमागते मनश्चक्षुर्मुखंवाचंसौम्यंदत्त्वाचतुष्टयम् ४अभ्युत्थानंततोगच्छेत्पृच्छालापः स्मृ०
प्रियान्वितः उपासनमनुव्रज्याकार्याण्येतानिनित्यशः ५ ईषद्दानानिचान्यानिभूमिराप ४
स्तृणानिच पादशौचंतथाभ्यंगआश्रयःशयनानिच ६ किंचिद्दद्याद्यथाशक्तिनास्मात्र

क्षन्गृहेवसेत् मृज्जलंचार्थिनेदेयमेतान्यपिसदागृहे ॥ ७ ॥ संध्यास्नानंजपोहोमःस्वा
ध्यायोदेवतार्चनम् वैश्वदेवंक्षमातिथ्यमुद्धृत्यापिचशक्तितः ॥ ८ ॥ पितृदेवमनुष्याणां
दीनानाथतपस्विनाम् गुरुमातृपितृणांचसंविभागोयथार्थतः ॥ ९ ॥ एतानिनवकर्मा
णिविकर्माणितथापुनः अनृतंपरदाराश्चतथाभक्ष्यस्यभक्षणम् ॥ १० ॥ अगम्यगम
नापेयपानंस्तेयंचहिंसनम् अश्रौतकर्माचरणंमित्रधर्मबहिःकृतम् ११ ॥ नवैतानिविक
र्माणितानिसर्वाणिवर्जयेत् पैशुन्यमनृतंमायाकामःक्रोधस्तथाप्रियम् १२ द्वेषोदंभःपर
द्रोहःप्रच्छन्नानितथानव आयुर्वित्तंगृहच्छिद्रंमंत्रोमैथुनभेषजम् ॥ १३ ॥ तपोदानाप
मानेचनवगोप्यानिसर्वदा प्रायोग्यमृणशुद्धिश्चदानाध्ययनविक्रयाः ॥ १४ ॥ कन्या
दानंवृषोत्सर्गोरहस्यंतानिवर्जयेत् मातापित्रोर्गुरौमित्रेविनीतेचोपकारिणि ॥ १५ ॥
दीनानाथविशिष्टेषुदत्तंचसफलंभवेत् धूर्तेवंदिनिमल्लेचकुवैद्येकितवेशठे ॥ १६ ॥ चा
टुचारणचौरेभ्योदत्तंभवतिनिष्फलम् सामान्यंयाचितंन्यासमाधिर्दाराश्चतद्धनम् १७
अन्वाहितंचनिःक्षेपसर्वस्वंचान्वयेसति आपत्स्वपिनदेयानिनववस्तूनिसर्वदा ॥ १८ ॥

द० योददातिसमूर्खस्तुप्रायश्चित्तेनयुज्यते नवनवकवेत्ताचमनुष्योधिपातिर्नृणाम् ॥ १९
५ इहलोकेपरत्रापिनीतिस्तंनैवमुंचाति यथैवात्मापरस्तद्वद्द्रष्टव्यःसुखमिच्छता ॥ २०
सुखदुःखानितुल्यानियथात्मानितथापरे सुखंवायदिवादुःखंयत्किंचित्क्रियतेपरे ॥ २१
यत्कृतंतुपुनःपश्चात्सर्वमात्मनितद्भवेत् नक्लेशेनविनाद्रव्यंविनाद्रव्येणनक्रिया ॥ २२
क्रियाहीनेनधर्मःस्याद्धर्महीनेकुतःसुखम् सुखंहिरंजतेसर्वंतच्चधर्मसमुद्भवम् ॥ २३ ॥
तस्माद्धर्मःसदाकार्यःसर्ववर्णैःप्रयत्नतः न्यायागतेनद्रव्येणकर्तव्यंपारलौकिकम् २४
दानंहिविधिनादेयंकालेपात्रेगुणान्विते समाद्विगुणसाहस्रमानंत्यंचयथाक्रमात् ॥ २५
दानेफलविशेषःस्याद्विशेषाद्यत्नएवहि सममब्राह्मणेदानंद्विगुणंब्राह्मणब्रुवे २६ सह
स्रगुणमाचार्येत्वनंतंवेदपारगे विधिहीनेयथापात्रेयोददातिप्रतिग्रहम् २७ ॥ नके
वलंहितद्व्यर्थंशेषमन्यत्रनश्यति व्यसनंप्रीतजीवार्थंकुटुंबार्थंचयाचते २८ एवमान्वीष्य स्मृ०
दातव्यंसर्वदानेष्वयंविधिः मातापितृविहीनस्यसंस्कारोद्वाहनादिभिः २९यःस्थापय ५
तितस्येहपुण्यसंख्यानविद्यते यच्छ्रेयोनाग्निहोत्रेणनाग्निष्टोमेनलभ्यते ३० तच्छ्रेयःप्रा

प्नुयाद्विप्रोविप्रेणस्थापितेनवै यद्यदिष्टतमंलोकेयच्चात्मदयितंभवेत् ३१ तत्तद्गुणवतेदे
यंतदेवाक्षयमिच्छता इतिदाक्षेधर्मशास्त्रेतृतीयोऽध्यायः॥ ३॥ पत्नीमूलंगृहंपुंसांयदि
च्छंदानुवर्तिनी गृहाश्रमात्परंनास्तियदिभार्यावशानुगा ॥ १ ॥ तयाधर्मार्थकामा.
नांत्रिवर्गफलमश्नुते अनुकूलकलत्रोयःस्वर्गस्तस्यनसंशयः २ प्रतिकूलकलत्रस्यन
रकोनात्रसंशयः स्वर्गेपिदुर्लभंह्येतदनुरागःपरस्परम् ॥ ३ ॥ रक्तमेकंविरक्तंचततः
कष्टतरंनुकिम् गृहवासःसुखार्थोहिपत्नीमूलंचतत्सुखम् ॥ ४ सापत्नीयाविनीतास्या
च्चित्तज्ञावशवर्तिनी दुःखाह्यन्यासदाखिन्नाचित्तभेदःपरस्परम् ॥ ५ प्रतिकूलकल
त्रस्यद्विदारस्यविशेषतः जलौकाइवताःसर्वाःभूषणाच्छादनाशनैः ६ सुभृतापिकृ
तानित्यंपुरुषंह्यपकर्षति जलौकारक्तमादत्तेकेवलंसातपस्विनी ॥ ७ ॥ इतरातुधनं
वित्तंमांसंवीर्यंबलंसुखम् साशंकाबालभावेतुयौवनेभिमुखीभवेत् ८ ॥ तृणवन्मन्य
तेनारीवृद्धभावेस्वकंपतिम् सुकाम्येवर्तमानाचस्नेहान्नैवनिवारिता ॥ ९ सुमुख्या
साभवेत्पश्चाद्यथाव्याधिरुपेक्षितः अनुकूलात्ववाग्दुष्टादक्षासाध्वीपतिव्रता १०

द० एभिरेवगुणैर्युक्ताश्रीरेवस्त्रीनसंशयः प्रहृष्टमानसानित्यंस्थानमानविचक्षणा ॥ ११
६ भर्तुःप्रीतिकरीयातुभार्यासाचेतराजरा शिष्योभार्याशिशुर्भ्रातामित्रंदासःसमा
श्रितः १२ यस्यैतानिविनीतानितस्यलोकेपिगौरवम् प्रथमाधर्मपत्नीतुद्वितीयारति
वर्द्धिनी १३ दृष्टमेवफलंतत्रनादृष्टमुपपद्यते धर्मपत्नीसमाख्यातानिर्दोषायदिसाभवेत्
१४ दोषेसतिनदोषःस्यादन्याभार्यागुणान्विता अदुष्टांपतितांभार्यांयौवनेयःपरित्य
जेत् १५ सजीवनांतेस्त्रीत्वंचवंध्यत्वञ्चसमाप्नुयात् दरिद्रंव्याधितञ्चैवभर्तारंया
वमन्यते १६ शुनीगृध्रीचमकरीजायतेसापुनःपुनः मृतेभर्तरियानारीसमारोहेद्धुता
शनम् १७ साभवेत्तुशुभाचारास्वर्गलोकेमहीयते व्यालग्राहीयथाव्यालंबलादुद्धरते
विलात् १८ तथासापतिमुद्धृत्यतेनैवसहमोदते चांडालप्रत्यवसितपरिव्राजकताप
साः १९ तेषांजातान्यपत्यानिचंडालैस्सहवासयेत् ॥ इतिदाक्षेधर्मशास्त्रेचतुर्थोध्यायः स्मृ०
४ उक्तंशौचमशौचंचकार्यंत्याज्यंमनीषिभिः विशेषार्थंतयोःकिंचिद्वक्ष्यामिहितकाम्य ६
या १ शौचेयत्नःसदाकार्यःशौचमूलोद्विजःस्मृतः शौचाचारविहीनस्यसमस्तानिष्फलाः

क्रियाः २ शौचंचद्विविधंप्रोक्तंवाह्यमाभ्यंतरंतथा मृज्जलाभ्यांस्मृतंवाह्यंभावशुद्धिरथां
तरम् ३ अशौचाद्विवरंवाह्यंतस्मादाभ्यंतरंवरम् उभाभ्यांतुशुचिर्यस्तुसशुचिर्नेतरःशु
चिः ४ एकालिंगेगुदेतिस्त्रउभयोर्मृत्स्त्रयंतथा चतस्त्रस्तुदशैकस्मिन्नुभयोःसप्तमृत्तिकाः
५ गृहस्थशौचमाख्यातंत्रिष्वन्येषुक्रमेणतु द्विगुणंत्रिगुणंचैवचतुर्थस्यचतुर्गुणम् ६ अ
र्द्धप्रसृतिमात्रातुप्रथमामृत्तिकास्मृता द्वितीयाचतृतीयाचतदर्द्धापरिकीर्तिता ७ लिंगे
तुमृत्समाख्यातात्रिपर्वापूर्यतेयया एतच्छौचंगृहस्थानांद्विगुणंब्रह्मचारिणाम् ८ त्रिगु
णंतुवनस्थानांयतीनांचचतुर्गुणम् दातव्यमुदकंतावन्मृदभावोयथाभवेत् ९ मृत्तिकानां
सहस्त्रेणचोदकुंभशतेनच नशुंद्ध्यतिदुरात्मानोयेषांभावोननिर्मलः १० मृदातोये
नशुद्धिःस्यान्नक्लेशोनधनव्ययः यस्यशौचेपिशैथिल्यंचित्तंतस्यपरीक्षितम् ११ अन्यदे
वदिवाशौचमन्यद्रात्रौविधीयते अन्यदापदिनिर्दिष्टंह्यन्यदेवह्यनापदि १२ दिवाकृत
स्यशौचस्यरात्रावर्द्धंविधीयते तदर्धमात्रंतस्यांतुत्वरायांत्वर्द्धवर्त्मनि १३ दिवायद्विहि
तंकर्मतदर्धंचानिशिस्मृतम् तदर्द्धंचातुरेकालेपथिशूद्रवदाचरेत् १४ न्यूनाधिकंनकर्त

द० व्यंशौचेशुद्धिमभीप्सता प्रायश्चित्तेनयुज्येतविहितातिक्रमेकृते १५ ॥ इतिदाक्षेधर्मशा
७ स्त्रेपंचमोध्यायः ॥ ५ ॥ आशौचंतुप्रवक्ष्यामिजन्ममृत्युनिमित्तकम् यावज्जीवंतृतीयंतुय
थावदनुपूर्वशः १ सद्यःशौचंतथैकाहोद्वित्रिचतुरहस्तथा षट्दशद्वादशाहश्चपक्षोमास
स्तथैवच २ मरणांतंतथाचान्यद्दशपक्षास्तुसूतके उपन्यासक्रमेणैववक्ष्याम्यहमशेषतः
३ ग्रंथार्थतोविजानातिवेदमंगैःसमन्वितम् सकल्पंसरहस्यंचक्रियावांश्चेन्नसूतकी ४
राजर्त्विग्दीक्षितानांचबालेदेशांतरेतथा व्रतिनांसत्रिणांचैवसद्यःशौचंविधीयते ५ एका
हस्तुसमाख्यातोयोग्निवेदसमन्वितः हीनेहीनतरेचैवत्र्यहश्चतुरहस्तथा ६ जातौविप्रो
दशाहेनद्वादशाहेनभूमिपः वैश्यःपंचदशाहेनशूद्रोमासेनशुध्यति ७ अस्नात्वाचम्यज
प्त्वाचदत्वाहुत्वाचभुंजतेएवंविधस्यसर्वस्ययावज्जीवंहिसूतकम् ८ व्याधितस्यकदर्यस्य
ऋणग्रस्तस्यसर्वदा क्रियाहीनस्यमूर्खस्यस्त्रीजितस्यविशेषतः ९ व्यसनासक्तचित्तस्य स्मृ०
पराधीनस्यनित्यशः श्रद्धात्यागविहीनस्यभस्मांतंसूतकंभवेत् १० नसूतकंकदाचित् ७
स्याद्यावज्जीवंतुसूतकम् एवंगुणविशेषेणसूतकंसमुदाहृतम् ११ सूतकेमृतकेचैवतथा

चमृतसूतके एतत्संहतशौचानांमृताशौचेनशुद्ध्यति १२ दानंप्रतिग्रहोहोमःस्वाध्या
यश्चनिवर्तते दशाहात्तुपरंशौचंविप्रोर्हतिचधर्म्मवित् १३ दानंचविधिनादेयंश्रशु
भात्तावकंहितत् मृतकांतेमृतोयस्तुसूतकांतेचसूतकम् १४ एतत्संहतशौचानांपूर्वा
शौचेनशुद्ध्यति उभयत्रदशाहानिकुलस्यान्नंनभुज्यते १५ चतुर्थेहनिकर्तव्यमस्थि
संचयनंद्विजैः ततःसंचयनादूर्ध्वमंगस्पर्शोविधीयते १६ वर्णानामानुलोम्येनस्त्रीणा
मेकोयदापतिः दशषट्त्र्यहमेकाहःप्रसवेसूतकंभवेत् १७ स्वस्थकालेत्विदंसर्वमशौ
चंपारिकीर्तितम् आपद्गतस्यसर्वस्यसूतकेपिनसूतकम् १८ यज्ञेप्रवर्तमानेतुजायेताथम्रि
येतवा पूर्वसंकल्पितेकार्येनदोषस्तत्रविद्यते १९ यज्ञकालेविवाहेचदेवयागेतथैवच
हूयमानेतथाचाग्नौनाशौचंनापिसूतकम् २० इतिदाक्षेधर्मशास्त्रेषष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥ लो
कावशीकृतायेनयेनचात्मावशीकृतः इंद्रियार्थमतस्तस्ययोगंवक्ष्याम्यशेषतः १ प्रा
णायामस्तथाध्यानंप्रत्याहारोपधारणा तर्कश्चैवसमाधिश्चषडंगोयोगउच्यते २॥
मैत्रीक्रियामुदेसर्वासर्वप्राणिव्यवस्थिता ब्रह्मलोकंनयत्याशुधातारमिवधारणा ३ नार

द० एयसेवनाद्योगोनानेकग्रंथचिंतनात् व्रतैर्यज्ञैस्तपोभिर्वानयोगःकस्यचिद्भवेत् ४ नच
८ पथ्याशनाद्योगोननासाग्रनिरीक्षणात् नचशास्त्रातिरिक्तेनशौचेनभवतिक्वचित् ५ न
मंत्रमौनकुहकैरनेकैःसुकृतैस्तथा लोकयात्रानियुक्तस्ययोगोभवतिकस्यचित् ६ अभि
योगात्तथाभ्यासात्तस्मिन्नेवतुनिश्चयात् पुनःपुनश्चनिर्वेदाद्योगःसिध्यतियोगिनः ७
आत्मचिंताविनोदेनशौचेनक्रीडनेनच सर्वभूतसमत्वेनयोगःसिध्यतिनान्यथा ८ अ
ध्यात्ममिथुनोनित्यमात्मक्रीडस्तथैवच आत्मानंदस्तुसततंआत्मन्येवसुभावितः ९ रति
श्चैवसुतुष्टश्चसंतुष्टोनान्यमानसः आत्मन्येवसुतृप्तोसौयोगस्तस्यप्रसिध्यति १०सुप्तो
पियोगयुक्तश्चजाग्रतैवविशेषतः ईदृक्चेष्टःस्मृतःश्रेष्ठोगरिष्ठोब्रह्मवादिनाम् ११ अत्रा
त्मव्यतिरेकेणद्वितीयंनैवपश्यति ब्रह्मभूतःसएवेहदक्षपक्षउदाहृतः १२ विषयास
क्तचित्तोहियतिर्मोक्षंनविंदति यत्नेनाविषयासक्तिंतस्माद्योगीविवर्जयेत् १३ विष स्मृ०
येंद्रियसंयोगंकेचिद्योगंवदंतिवै अधर्मोधर्मबुद्ध्यातुगृहीतस्तैरपंडितैः १४ आत्मनो ७
मनसश्चैवसंयोगंतुततःपरम् उक्तानामधिकाह्येतेकेवलंयोगवंचिताः १५ वृत्तिहीनम

नःकृत्वाक्षेत्रज्ञंपरमात्मानि एकीकृत्यविमुच्येतयोगोयंमुख्यउच्यते १६ कषायमोहविक्षे
पलयत्वाहितचेतसः व्यापारस्तुसमाख्यातस्तद्धीनंवशमानयेत् १७ कुटुंवैःपंचभि
र्ग्रामः षष्ठस्तत्रमहत्तरः देवासुरैर्मनुष्यैश्चसजेतुंनैवशक्यते १८ मनस्येवेंद्रियाण्यत्र.
मनश्चात्मनियोजयेत् सर्वभावविनिर्मुक्तंक्षेत्रज्ञंब्रह्मणिन्यसेत् १९ बलेनपरराष्ट्राणि
गृह्णनशूरस्तुनोच्यते जितोयेनेंद्रियग्रामःसशूरःकथ्यतेवुधैः २० वहिर्मुखानिसर्वा
णिकृत्वाचाभिमुखानिवै एतद्ध्यानंतथाज्ञानंशेषस्तुग्रंथविस्तरः २१ त्यक्त्वाविषयभो.
गांस्तुमनोनिश्चलतांगतम् आत्मशक्तिस्वरूपेणसमाधिःपरिकीर्तितः २२ चतुर्णांस
न्निकर्षेणफलंयत्तदशाश्वतम् द्वयोस्तुसन्निकर्षेणशाश्वतंध्रुवमक्षयम् २३ यन्नास्तिस
र्वलोकस्यतदस्तीतिनिरुच्यते कथ्यमानंतथान्यस्यहृदयेनाधितिष्ठति २४ स्वयंवे
द्यंचतद्ब्रह्मकुमारीमैथुनंयथा अयोगीनैवजानातिजात्यंधोहियथाघटम् २५ नित्याभ्यस
नशीलस्यसुसंवेद्यंहितद्भवेत् तत्सूक्ष्मत्वादनिर्देश्यंपरंब्रह्मसनातनम् २६ वुधास्त्वा
भरणंभावंमनसालोचनंतथा मन्यंतेस्त्रीचमूर्खश्चतदेवबहुमन्यते २७ सत्वोत्कटाःस

द० रास्तेपिविषयेनवशीकृताः प्रमादिभिःक्षुद्रसत्त्वैर्मनुष्यैरत्रकाकथा २८ तस्मात्त्यक्त
९ कषायेनकर्तव्यंदंडधारणम् इतरस्तुनशक्नोतिविषयैरभिभूयते २९ नस्थिरंक्षणमप्य
कमुदाधिंचयथोर्मिभिः वाताहतंतथाचित्तंतस्मात्तस्यनाविश्वसेत् ३० ब्रह्मचर्यंसदारक्षेद
ष्टधारक्षणंपृथक् स्मरणंकीर्तनंकेलिःप्रेक्षणंगुह्यभाषणम् ३१ संकल्पोऽभ्यवसायश्च
क्रियानिर्वृत्तिरेवच एतन्मैथुनमष्टांगंप्रवदंतिमनीषिणः ३२ त्रिदंडव्यपदेशेनजी
वंतिवहवोनराः यस्तुब्रह्मनजानातिनत्रिदंडोहिसस्मृतः ३३ नाध्येतव्यंनवक्तव्यं
नश्रोतव्यंकथंचन एतैःसर्वैःसुसंपन्नोयतिर्भवतिनेतरः ३४ पारिव्राज्यंगृहीत्वातुयः
स्वधर्मेनतिष्ठतिश्वपदेनांकयित्वातंराजाशीघ्रंप्रवासयेत् ॥ ३५ ॥ त्रयोग्रामसमाख्याता
ऊर्ध्वंतुनगरायते नगरंहिनकर्तव्यंग्रामोवामैथुनंतथा ३६ एतत्त्रयंतुकुर्वाणःसुध स्मृ०
र्माच्चयवतेयतिः राजवार्तादितेषांतुभिक्षावार्तापरस्परम् ३७ स्नेहपैशुन्यमात्सर्यसंनि ९
कर्षादसंशयम् लाभपूजानिमित्तंहिव्याख्यानंशिष्यसंग्रहः ३८ एतेचान्येचवहवःप्र
पंचास्तुतपस्विनाम् ध्यानंशौचंतथाभिक्षानित्यमेकांतशीलता ३९ भिक्षोश्चत्वारिक

र्माणिपंचमंनोपपद्यते यस्मिन्देशेभवेद्योगीध्यानयोगविचक्षणः ४० सोपिदेशोभ
वेत्पूतःकिंपुनर्यस्यवांधवः तपोभिर्येकृशीभूतान्व्याधितावसथार्हतः ४१ वृद्धारोगगृ
हीताश्चयेचान्येविकलेंद्रियाः नीरुजश्चयुवाचैवभिक्षुर्नावसथार्हतः ४२ सदूषपातित
स्तथानंवृद्धादीन्पीडयत्यपि नीरुजश्चयुवाचैवब्रह्मचर्याद्विनश्यति ४३ ब्रह्मचर्याद्विनष्ट
श्चकुलंगोत्रंचनाशयेत् यस्यत्वावसथेभिक्षुर्मैथुनंयादिसेव्यते ४४ तस्यावसथनाथस्यमू
लान्यपिनिकृंतति आश्रमेतुयातिर्यस्यमुहूर्तमपिविश्रमेत् ४५ किंतस्यान्येनधर्मेणकृतकृ
त्योहिजायते संचितंयद्गृहस्थेनपापमात्मनिआन्हिकम् ४६ विग्रहिष्यतितत्सर्वमेकरा
त्रोषितोयतिः ध्यानयोगपरिश्रांतंयस्तुभोजयतेयतिम् ४७ अखिलंभोजितंतेनत्रैलोक्यं
सचराचरम् द्वैतंचैवतथाद्वैतंद्वैताद्वैतंतथैवच ४८ नद्वैतंनापिचाद्वैतमित्येतत्पारमार्थिकम्
नाहंनैवतुसंबंधोब्रह्मभावेनभावितः ४९ ईदृशायांत्ववस्थायामवाप्तंपरमंपदम् द्वैत
पक्षःसमाख्यातोयेद्वैतेतुव्यवस्थिताः ५० अद्वैतानांप्रवक्ष्यामियथाधर्मःसुनिश्चितः अ
त्रात्मव्यतिरेकेणद्वितीयंयोविपश्यति ५१ अतःशास्त्राण्यधीयंतेश्रूयतेग्रंथविस्तरःदक्षशा

त्रेषथाप्रोक्तमाश्रमप्रातिपालनम् ५२ अधीयंतेतुयेविप्रास्तयातिपरलोकताम्
यइदंपठतेभक्त्याशृणुयादपियोधमः ५३ सपुत्रपौत्रपशुमान्की
र्तिचसमवाप्नुयात श्रावयित्वात्विदंशास्त्रंश्राद्धकालेपियोद्विजः ५४
अक्षयंभवतिश्राद्धंपितृंश्चैवोपतिष्ठते ॥ इतिदाक्षेधर्मशास्त्रेसप्तमोऽध्या
यः ७ ॥ समाप्तोयंग्रन्थः शुभमस्तु ॥ श्रीरस्तु इह दक्षस्मृति
पहालि वार एक १०००हजार छपी ॥ सं०१९३१ आश्विनप्र०१५
मोल –) ।